

10.8.1995

108794

Stengte arkiver

KULTURMINISTERENS avgjørelse om å holde deler av Riksarkivet stengt for historieforskere virker besynderlig, til tross for at den sikkert er motivert av de beste intensjoner. I de femti årene som har gått siden den tyske okkupasjonsmakten trakk seg ut av Norge, er det klart at ikke minst etterkommere av de landssvikdømte har måttet tåle store personlige påkjenninger som følge av deres foreldres svik. Noen har skiftet navn, andre bosted for å unngå å måtte lide for fedrenes synder. Innen denne gruppen kan det nok være en del som trekker et lettelsens sukk over at det offisielle Norge nå ønsker å stenge døren til denne delen av fortiden.

Men så enkel er dessverre ikke saken. Selvfølgelig bør det ikke være slik at enhver som ønsker å grave i fortiden til naboen, eller naboens bestefar, skal kunne troppe opp på Riksarkivet og med lovhjemmel i ryggen kunne grave fram skjellletter fra skapet. Det har da heller ikke vært noe problem til nå. Verken journalister eller historikere har misbrukt sin innsynsrett til å henge ut menige medlemmer av Nasjonal Samling, frontkjempere eller andre som begikk relativt uskyldig overløpervirksomhet, og som har gjort opp sin gjeld til samfunnet for lengst.

Men også av hensyn til etterkommerne til de mange landssvik-dømte er det viktig at arkivene holdes åpne. Det norske landssvikoppgjøret er unikt i vår rettshistorie. Det strakk seg over flere år og de første rettssakene og domsavsigelsene ble foretatt i et ganske annet klima enn de siste. Erttertidens historikere og forskere skal ikke avstenges fra å granske og bedømme mønstrene i dommene og rettergangen. En slik avstenging kan innebære en slags sensur mot etterprøving – og det strider mot rettsstatsens grunnverdier.

Nå er det ikke noe problem verken for forskere eller andre gjennom annenhåndskilder å finne navnene på dem som ble dømt, hva de ble dømt for og hvilken straff de fikk. Avisarkivene er en åpen kilde til informasjon. Norsk rettstidende er en annen. Det er imidlertid dokumentasjonen knyttet til de forskjellige rettssakene som er interessant for forskerne, det er i underlagsmaterialet at historikerne kan finne opplysninger som kan kaste nytt lys over deler av okkupasjons-historien.

Derfor bør kulturministeren snu i denne saken. Historien skal skrives av faghistorikere, ikke av politikere og jurister.